VITA

Kitörési esély a magyar birtokpolitika zsákutcájából[1]

Tanka Endre

Kulcsszavak: értékalapú birtokpolitika, nemzeti földprogram, mezőgazdasági üzemszabályozás, moratórium.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Földviszonyainkat 20 éve a nemzetek feletti tőkehasznosulás elsajátítási magánérdekét érvényesítő, neoliberális birtokpolitika uralja. Ez – rendszertani lényegéből eredően – maga alá gyűrte a földnek a társadalmi közösséget fenntartó és újratermelő közfunkcióit. Az új történelmi korszakban – amely a civilizáció összeomlásával is fenyeget – a föld és a víz, mint természeti őselemek birtoklása a túlélés feltétele. Ezért létkérdés a haszonelvű birtokpolitikának a közérdekű, értékkövető földpolitikával való felváltása.

Amikor a közérdeknek elkötelezett agrárértelmiség a nemzeti önvédelem eszköztárával keres kitörési pontot az értékalapú, a közjót és a fenntarthatóságot szolgáló birtokpolitikához, még a szakmai párbeszéd igényénél is gátakba ütközik. Az alapfogalmak tisztázásra szorulnak, csak ezután épülhet fel – társadalmi közmegegyezéssel – a közérdekű birtokpolitika cél- és intézményrendszere. Jelen írásom ehhez próbál szerény adalékot adni, részben néhány fogalom megvilágításával, részben az általam kidolgozott, nemzeti földprogram felvázolásával.

POLITIKUM ÉS ÉRTÉKVÁLASZTÁS

A vitaindító nagyon jól látja, hogy csak szakmai párbeszéd vezethet agrár- és földstratégiához. (Ez akkor is igaz, ha e terepen a szakma a politikai döntéshozókat 20 éve nem tudja befolyásolni.) Ezért kötelességemnek tartom, hogy néhány gondolatomat – a párbeszéd jegyében – a kitűnő szerzőhöz kötődve fogalmazzam meg. De ne legyünk önáltatóak: még az egymásra figyelő eszmecserének is csak úgy lehet némi hozadéka, ha nem tekintünk el a „másságtól". Attól a tárgyi valóságtól, hogy *mindenkinek saját értékválasztása és érdekkötöttsége van.* Ha a tisztázás itt elmarad, az álláspontok látszólagos közelítése vagy ütköztetése többnyire nem valós engedmény, az eltérő nézetek holt térbe hullnak, a remélt szintézis pedig elmarad.

Nem születtem borúlátónak. Mégis, az utóbbi 50 év arról győzött meg, hogy az eltérő értéket és érdeket csak a közösen megszűrt *alapvetés, az azonos szemléleti alapállás* terelhetné egy karámba. Vagyis a tudományos igényű kutatás elemi előfeltétele az *alapfogalmakban,* a legfontosabb *kategóriákban* való egyetértés. E nélkül kizárt a „párbeszéd", mert az – a résztvevők bármely jó szándéka ellenére – ideológiai Bábellé esik szét.

E rövid írásnak nem lehet sem célja, sem tárgya a fentiek tartalmi kifejtése. Érvrend-

[1] Kapcsolódás *Kapronczai István*: A földbirtok-politika választ igénylő kérdései című vitaindítójához.

szer nélkül, mintegy címszavakban, csak 1-2 példát említhetek az antinómia érzékeltetésére. Így – bár *Kapronczai István* számos megállapítását magam is osztom (néhányukra igyekszem kitérni) – merőben másképp látom a *politika, a szakma és a földpolitika alapviszonyát*, mint ő.[2] Először is: a közösségi szabályok – az *uniós jog* – nem egyik, alárendelt eleme a KAP-nak és a birtokpolitikának, hanem annak tárgyi, intézményi megjelenése: tartalma és kényszerítő ereje alapján „*maga a politika*".[3] Másodszor: konkrétan, a tagállami birtokpolitikára nézve, a közösségi jog szigorú hierarchikus viszonyban jelenik meg. Az „elsőbbségi doktrína" alapján a *közösségi jog a tagállami jog felett áll,* kötelező érvényű, a tagállami jogalkotás annak végrehajtására szűkül. Harmadszor: a *KAP* esetében a – tagállami birtokpolitikát is lefedő – közösségi jog nemcsak kötelező érvényű, hanem közvetlen hatályú, és tárgyi túlsúlyával a belső jogot csaknem kiszorítja.[4] Nyilvánvaló, sem a közösségi, sem a hazai jog *nem „befolyásolhatják" a politikai döntést, hanem épp annak kényszer-eszközei.*

Ugyanakkor – a szerző felvetésétől eltérően – aligha lehetünk olyan naivak, hogy a *politikától saját felelőssége súlyának a felismerését várjuk el,* hiszen annak érdekkötött szolgálati szerepétől, intézményi lényegétől a „szubjektív belátás" merőben idegen.[5] A ráhatás, a befolyásolhatóság egészen mást kíván: a mindenkori birtokpolitika (is) csak akkor és annyiban hajlandó változtatni az érdek- és célkötöttségén, ha a társadalomnak van annyi ereje, hogy a valós közérdek érvényesítését a politikai döntéshozótól *kikényszerítse*.

ALAPFOGALMAK

A szerző – nagyon helyesen – a *földbirtokpolitika* lényegi kérdéskörét kívánja felmérni. Számomra egy ilyen feladat megoldási kísérlete eleve kudarc, ha nincs eldöntve (nem tudhatom), hogy *mit értsek a „birtokpolitikán"*. Sem szándékom, sem lehetőségem nincs rá, hogy saját nézeteimet bárkire is próbáljam ráerőszakolni. Azt viszont nem hallgathatom el, hogy – legalább tíz éve – elszántan kutatom e terepen a tudományos igényű fogalomalkotás ismérveit. Ennek jegyében a birtokpolitika *szociológia, agrár-gazdaságtani és közösségi (uniós) fogalmát* határoztam meg, továbbá ezek érvényesülését a KAP hat évtizedes szerkezetmozgásában is elemeztem.[6] A fogalomalkotás és az új kategóriák – a konkrét in-

[2] A szerző szerint „a szakmai szempontok és a *közösségi szabályok* csak befolyásolhatják a döntést". Ti. a birtokpolitika döntését, amit – a szerző 1. sz. folyamatábrája szerint – a politikai szempontok vezérelnek (*Kapronczai*, 2010, i. m. 1. o.).

[3] Ez eleve következik a politika, mint társadalmi alrendszer fogalmából. Annak hatáskörében ui. lényegi alkotóelem a jog, mint „a legitim erőszak alkalmazási monopóliuma", amelynek segítségével a politika birtokosa a szűkös javak el(újra)osztásáról hozott döntését rákényszeríti a társadalomra (*Easton,* 1953).

[4] V. ö. az *agrárjog* fogalmával. E szerint az „a közösségi jog elsőbbsége, kötelező érvénye, közvetlen hatálya és meghatározó tárgyi túlsúlya alapján kialakult, a KAP céljainak megvalósításával folyamatosan változó *közösségi joganyag*, amely föld- és agrárviszonyainkban elsősorban a hazai magánjog és a közigazgatási jog sajátos vegyülésével jelenik meg." (*Tanka, 2007, 738. o.*)

[5] Ld.: a szerző nézetét: „…a politikának fel kell ismernie, hatalmas a felelőssége olyan földbirtok-koncepció megalkotásában…" (i. m. uo.)

[6] Ld. *Tanka, 2008*. E szerint a birtokpolitika – szociológiai, általános közelítésben – az állam értékracionális és/vagy cél- és eszközracionális tevékenységét jelenti, amellyel a területéhez tartozó földkészlet tulajdoni, használati, igazgatási, védelmi és a gazdálkodás körébe tartozó egyéb viszonyait politikai (alkotmányos) legitimációja alapján, a ráhatás igényeihez igazodó, közhatalmi és közgazdasági eszköztárral szabályozza, illetve befolyásolja (i. m. 147. o.). Az agrárgazdaságtanra vetítve a birtokpolitika a földtulajdon, a földhasználat, a földvédelem és a földügyi igazgatás – vagyis a birtokrend – legcélszerűbb kialakítására irányuló állami intézmények rendszerét jelenti (i. m. 149. o.).

Végül, a KAP agrár- és földviszonyainak mélyszerkezetéből kifejthető a közösségi birtokpolitika fogalma, ha az elemzés nem éri be a technikai-gazdasági viszonyokkal, hanem feltárja a társadalmi-gazdasági oldalt, annak összetevőit, azok szerkezetmozgását, az egész viszonylatrendszer sorsát meghatározó hatásmechanizmusát is. Az utóbbi oldal valójában „alrendszer", számos, viszonylag önálló alkotóelemmel. Az adott esetben ezek közül legfontosabbak a föld- és agrárviszony alanyainak a dologi termelőeszközökhöz és a nyereségszerzés ökonómiai lehetőségeihez fűződő viszonya, ezek közvetítésével a hatalmi, uralmi és érdekviszonyaik, amelyek, együttesen, az elsajátítás képletében csapódnak le. A kutatási eredmény: az uniós tagállamnak nincs és nem lehet önálló birtokpolitikája, hanem annak tartalmát két külső, felette álló birtokpolitika határozza meg. Az egyik közvetett szabályozó rendszerével, a másik közvetlen hatályú és kötelező érvényű normáival. Az előbbit a GATT – WTO diktátuma, mint nemzetközi jogforrás jelenti, amely az Unióval kötött megállapodással belső joggá vált. Az utóbbi pedig a KAP intézményrendszeréből és kötelező szabályozó elemeiből következik (i. m. 172. o.).

tézményi elemzések alapján – a birtokpolitika megvalósult modelljeiben a *valós tartalmat* élesen megvilágították. Az *értékalapú* (vagy értékkövető, közérdekű) birtokpolitikának a *haszonelvű* (a tőke elsajátítási magánérdekét érvényesítő) birtokpolitikától való megkülönböztetése cáfolhatatlanul bizonyítja: hazai földviszonyaink 1989 utáni, két évtizedes története az utóbbinak a kizárólagos uralmáról szól.

Mielőtt az általam elfogadott birtokpolitika-fogalom „itt és most" érvényesítendő követelményeiről szólnék, említenem kell, hogy a szakmai párbeszédhez *legalább néhány további alapfogalmat* is, előzetesen, tisztázni kellene. Így a szakirodalom nem szembesül a *„földreform"* (és a polgári demokratikus földreform) fogalmával, holott e nélkül nem értékelhető, hogy egy adott birtokpolitikát közhatalmi és közérdekű beavatkozás címén érvényesítő föld-újraosztás mit jelent a valós föld- és agrárviszonyokban.[7] Hasonlóan, teljesen bizonytalan a *„földtulajdon"* hiteles tartalma és részelemeinek az értelmezése. A hazai irodalom ui. – államszocialista hagyatékként – már 1945 óta a *jogi tulajdonfogalommal* él, ami viszont eleve kizárja a tulajdonviszony hiteles tükröztetését. Úgy gondolom, a kutatásoknak végre fel kellene ismernie, hogy a *„tulajdon" legalább háromdimenziós entitás,* ezért – akár statikus, akár mozgásfolyamatban lévő állapotának – leképezéséhez mindhárom szerkezeti megjelenésének az *egyidejű megragadása* szükséges.[8] A tulajdon harmadik dimenziójához kötődik az *elsajátítás* fogalma, ami egyrészt túlmutat a tulajdon fogalmán, másrészt központi kategória a materiális tulajdonviszony feltárásához.[9]

Látni kell: az 1945 utáni politikai uralmaknak (ideértve az 1989 utáni hatalmi szerveződést is) igencsak tudatos önvédelmi módszere a társadalom alávetésére az, hogy a tömegek kizsákmányolását, saját uralmi rendjét (a „tulajdonosnak" nyilvánított tömeg tényleges hatalom- és jogfosztását) a „jogi" (1989 óta a „jogállami") tulajdon fügefalevelével leplezzék. A társadalomkutatás „politikailag korrekt" ideológiája éppen azért *száműzte az elsajátítás fogalmát*, hogy – *hamis módon – szembeállíthassa a szocializmus és az (állam)kapitalizmus tulajdoni képletét,* ezzel elhitetve, hogy az utóbbi megszüntette a kizsákmányolást.

Valójában míg az államszocializmus a *magántulajdon-nélküliség látszatát* teremtette meg a társadalmi tulajdonnal, a neoliberális „vadkapitalizmus" a *magántulajdon egyetemességének a jogállami*

[7] Szerintem a polgári demokratikus földreformot két ismérv különbözteti meg a földalap bármely más újraosztásától. A polgári értékminta szerint a korábbi földhasználó maga lesz földjének tulajdonosa, azt azonban nem idegen munkaerővel, hanem saját és családja munkájával műveli. Ez feltételezi, hogy a reform a termelőnek nem névleges, hanem közgazdasági szempontból működtethető földtulajdont adjon, amelyet termelőeszközként hasznosíthat. A földjuttatás tehát életképes üzemméret szerint, a termelési tényezőkkel és a hasznosításhoz szükséges tőkejavakkal együtt történik. Másik ismérv: a demokratizmus, a termelők többségi érdekeinek társadalmi érvényesítése. Ez hosszú távon olyan agrár- és földpolitikát (támogatás, hitel stb.) követel, amely szavatolja, hogy a termelő és családja az élethivatásként folytatott földművelésből, elfogadható társadalmi szinten, megéljen. A XX. sz. második felétől, az uniós agrárpiacon az „integrációs tőke" erőfölényének kialakulása miatt a fenti ismérvekhez egy újabb követelmény járul: a reformnak biztosítania kell, hogy a földtulajdonossá lett termelő a termékpálya stratégiai kulcspozícióit – többnyire szövetkezeti önszerveződéssel – birtokolja, így meggátolja a tőkés integrátor monopoluralmát, saját kiszolgáltatottságát és – érdekkiegyenlítő mechanizmusokkal – alkuhelyzetbe kerülhessen az integrátorral *(Tanka, 2008, 395. o.)*.

[8] A jogi tulajdonfogalom hagyományosan a „triászt" jelenti, a jogosultat megillető birtoklás, használat (haszonszedés) és rendelkezés jogát. Az új PTK a tulajdonjogot a tulajdonost a tulajdonjog tárgyán – a törvényi korlátok közt – megillető teljes és kizárólagos jogi uralomként határozza meg (4: 13.§). Ez az általános elvonatkoztatás kénytelen eltekinteni tőle, hogy a jogosult ténylegesen (materiális viszonyként) mennyiben élhet a jogaival. A közgazdasági tulajdonfogalom számára döntő, hogy annak alanya működőképes tulajdoni tárggyal rendelkezik-e, vagy sem. (Pl. földnél azt termelőeszközként működteti, avagy „haszontulajdonként" – bérlettel – hasznosítja. Közel áll ehhez a szociológia tulajdonfogalma, amely – *Weber* szerint – a termelés feltételeivel való rendelkezés, tehát működtethető közgazdasági tulajdont feltételez.

[9] Az elsajátítás egy „kifelé zárt társadalmi kapcsolatot" jelenít meg. *Weber* szerint „'kifelé zárt' a társadalmi kapcsolat, amennyiben és amilyen mértékben értelmi tartalma vagy érvényes rendje kizárja, korlátozza, vagy feltételekhez köti a részvételt." *(Weber, M. 1987, 68. o.)* Az elsajátítás rendeltetése, hogy a „benne résztvevők számára biztosítsa a hasznos javaknak és lehetőségeknek a tartós, visszavonhatatlan, illetve öröklődő jelleggel bizonyos egyénekhez kötését, vagyis monopolizálását." *(Weber, M. 1987, 89. o.)*

látszatát hozta létre. A konkrét tulajdonviszonynak épp az elsajátítás górcsöve alá helyezése bizonyítja: a két tulajdoni képlet között nincs lényegi, tartalmi eltérés (vagyis a kapitalizmus nem jelenti a szocializmus tagadását, annak nem ellentéte). Az *elsajátítás* mérlegén ui. az uralmi elit tulajdongyakorlása mindkét formációnál azonos.

A „szocializmus" rendszerében a társadalmi tulajdon haszonélvezője a szűk *párthatalmi elit* volt, amely – bár a jog nem ismerte a magántulajdont – a társadalmi vagyonra, annak a jogközösségi paravánja mögött, megvalósíthatta a saját *magánelsajátítását*. „Vadkapitalista" társadalmunkban pedig – hiába nyilvánítja ki az Alkotmány a magántulajdon egyetemes érvényét és oltalmát – az *elsajátítást csak egy zárt, tőketulajdonosi elit gyakorolhatja*, amely közgazdasági szempontból működ(tethet)ő tulajdonnal rendelkezik, míg – ennek hiányában – a névleges, jogi tulajdonosi tömeg az elsajátításból ki van zárva. (Ld. ennek kirívó példájára a részarány-földtulajdonosok kétmilliós népességét.) Ehhez képest a kétféle társadalmi modellben változatlan alaptény a *kizsákmányolás*, mindössze annak *technikája,* az értéktöbbletet járadékként kisajtoló szerkezet *működtetési módja* változott.

Az alkotó együttgondolkodáshoz ugyancsak elemi feltétel a *föld (tulajdoni és használati) alapfunkcióinak* a tisztázása, amelyek a legszorosabban kötődnek a *birtokpolitikához* (*Tanka, 2008*, 142-143. o.). Ennek tartalmát, célrendszerét, társadalmi-gazdasági rendeltetését ui. döntően meghatározza, hogy a föld összetett funkciói közül melyek érvényesítését vállalja fel, illetve az egyes funkcióknak milyen súlyt ad, szerepüket milyen körre terjeszti ki, avagy éppen szűkíti le. A földviszonyainkat 20 éve uraló *neoliberális birtokpolitika* a *föld funkcióit kisajátította és durván eltorzítja*: azok közül egészében kiiktatja a legfontosabbakat – amelyek nemcsak a mezőgazdaság, hanem a társadalom fennmaradásához létfeltételek –, miközben a tőke szabad áramlásának uniós vívmánya ürügyén *kizárólagossá teszi a föld termelőeszközként való működtetését,* ezen belül a *tőkehasznosító,* illetve *tőkeképző funkcióját*.

A *föld alapvető, valós társadalom-, gazdaságszervező funkciói* – amelyek mindenkor újratermelik az egyéni és a közösségi létet – a következők: a *föld a társadalom számára*

- *államterület*, a szuverenitás természetföldrajzi tárgya, annak területi-térségi része, ezért az állami lét döntő ismérve az államnak a területéről való önrendelkezése, avagy ennek korlátozása, illetve kizárása;
- a *társadalmi formáció alapja*: az államnak a földtulajdon és a földhasználat sorsáról való rendelkezési hatalmától (ennek gyakorlásától) függ a *népesség* alakulása, az *osztályszerkezet* (a mezőgazdaságból élők aránya és helyzete), a mezőgazdaság élelmiszer-termelő szerepének betöltése, a vidék és az egész társadalom *életminősége*;
- mint szűkös közgazdasági jószág, az *erőforrás-monopólium* birtoklásával a földtulajdonon kívül állókat kizárja az elsajátításból, vagyis – más tulajdoni tárgyakhoz képest – *hatalmi-politikai-uralmi tényező: akié a föld, azé az ország*.[10]

Persze ez a – tankönyvszerű, funkcionális – közelítés önmagában terméketlen dogma, ha nem vetítjük rögtön a valós földviszonyokra. Ekkor viszont bárki arról győződhet meg, hogy *a földhöz fűződő alapfunkcióknak az újkorban soha nem*

[10] *Ihrig Károly* szerint „...a föld, éppen korlátolt mennyiségénél fogva, mindig politikai hatalmat ad tulajdonosának, éspedig nagyobbat, mint a tőke" *(Ihrig K., 1941, 192. o.)*. A trianoni országcsonkításunk sem francia földön kezdődött, hanem a magyar főnemesség erdélyi birtokainak – banktőke segítségével – román felvásárlásával.

volt még olyan létmeghatározó jelentősége, mint most, a XXI. század elején. Amikor a világkapitalizmus neoliberális irányító rendszerének csődje már nemcsak tartós válságokkal, hanem a mai civilizáció összeomlásával is fenyeget, a *föld és a víz,* mint természeti őselemek birtoklása új értelmet nyer az emberiség számára: a *túlélés, a fizikai fennmaradás előfeltétele* lesz. Az eddigi „relatív földszűkösség" – drámai gyorsasággal – átcsap egy új minőségbe: kíméletlen harcok indulnak a földért és a vízért, mert – akár egy-két évtizeden belül – ezek megszerzésétől függ, hogy ki maradhat életben.[11] És ez már nem prófécia, fenyegető jövőkép, hanem a – tőke médiahatalma által palástolt, elhallgatott – valóság. Alig kiszivárgó jelzések szerint, *a pénzgyarmatosítás nemzetközi háborúi már világszerte megindultak* (egyelőre a pénzügyleteknek csak látszatra „békés eszközeivel") a gyengébb és kiszolgáltatott államok termőföldkészleteinek az elsajátítására, a földjeiktől megfosztottak leigázására, ezzel saját népességük túlélésének a biztosítására.[12]

A közbeszédből kiiktatott – oda nem illőnek ítélt – alaptény: *hazánk az új történelmi világhelyzetben kitüntetett szerepű, migrációs célország*. Az új népvándorlási hullámok ui. a Kárpát-medencét mintegy gravitációs európai célpontnak választják: csak Európa népességének majdnem a harmada a közeljövőben – a túlélés parancsára – új élettér elfoglalására kényszerül. A várhatóan milliós tömegű bevándorló, hontalan és menekült státusú külföldiek letelepedési és földigényének teljesítése a magyarság etnikai felmorzsolódását vetíti előre, annak súlyos érdekütközéseivel.[13] A hazai népességszám zuhanása miatt ui. a magyar etnikumban már népesedési vákuum állt elő. Aligha vitatható, hogy uniós tagállamként is szembesülnünk kell *a népvándorlási „földfoglalások" közérdekű kezelésével*.

A földnek az elsőként kiemelt alapfunkcióját, az *államterületről való önrendelkezést* tehát létkérdéssé teszi az a követelmény, hogy *az állam legfőbb alkotmányos kötelessége állampolgárai érdekében az ország földkészletének a hazai közcélokra megőrzése*. A másik két alapfunkció gyakorlati szerepéről itt szólni sem érdemes, mert azok sorsdöntő súlya bárki számára egyértelmű.

---

[11] *Montgomery* szerint (i. m. 2007) globálisan a legnagyobb fenyegetettség talán az, hogy elfogy az élet újratermeléséhez szükséges termőföld. Becslése alapján „a vadászó/gyűjtögető társadalomban 20-100 ha/fő, a vándorló földművelés idején 2-10 ha/fő, a letelepült föld- és faluközösségben 0,5-1,5 ha/fő, a mai intenzív gazdálkodásban 0,2 ha/fő termőföld kell az élelmezésbiztonsághoz. Ma a világ kb. 6 Mrd fő népességét 1,5 Mrd ha művelt terület táplálja. Az előrejelzések szerint 2050-re a művelt terület akár 0,1 ha/fő értékre eshet a népességi nyomás és a talajpusztulás miatt. Lassan kicsúszhat a lábunk alól a talaj. (Idézi: *Kádár I. 2008, 3. o.*) Nem biztatóbb az ausztrál kutató, *John Crawford* legújabb számítása sem. Ez – a kíméletlen földhasználat, a túltermelés okozta erózió és a klímaváltozás összhatásaként – 60 évre teszi a világ termőtalajának fennmaradását. (Hatvan év alatt elfogyhat a termőtalaj a világon. *www.index.hu, MTI, 2010. 02. 06.*)

[12] Dél-Korea 2,3 millió ha termőföldet birtokol külföldön (ez nagyságrendileg azonos Izrael, El Salvador vagy Albánia egész területével). Kínának külföldön kétmillió hektárja van; Szaúd-Arábiának 1,61 millió; az Egyesült Arab Emirátusoknak 1,28 millió; Japánnak 324 ezer ha. Összesen közel nyolcmillió ha termőföldet vásároltak meg vagy bérelnek egyes kormányok, saját országukon kívül. Általában kis népsűrűségű régiókban, ott, ahol az államok már feladták szuverenitásukat és idegen hatalmak ellenőrzése alá kerültek. A legerőszakosabb földvásárló Kína, amelynek 1,4 milliárd lakost, vagyis a Föld lakosságának 22%-át kell ellátnia úgy, hogy mindössze a Föld termékeny területeinek 7%-ával rendelkezik. Kínában az utóbbi évek brutális iparosítása és urbanizációja nyolcmillió ha termőföldet semmisített meg. Néhány régiót pedig, amelyek a klímaváltozástól szenvednek, az előrehaladó elsivatagosodás fenyeget. Ez az oka annak, hogy Peking jelentős falusi birtokok feletti ellenőrzést biztosított magának Ausztráliában, Kazahsztánban, Laoszban, Mexikóban, Brazíliában, Suriname-ban és főleg Afrikában. Kína közel 30 egyezményt kötött olyan kormányokkal, amelyek átengedték részére az országuk földjeit. (Ld. prof *John Neelson*: Mezőgazdasági neokolonializmus: Az emberek élelmezése lesz a XXI. század egyik legnagyobb harca. In: Transform, 2009. I. sz.)

[13] Hazánknak idegenekkel való betelepítésére számos terv született, amelyek egy része kiszivárgott. Ezektől eltekintve is, az EB – az európai népesség elöregedése és csökkenése címén – csak 2020-ig 20 millió bevándorló befogadását tervezi. Ismert világbanki adat – amelyet előrejelzésként az EB is átvett –, hogy hazánk ideális népességszáma a 40-es évtizedre 7 millió, vagyis a mai 10 milliós népességből 3 millió fő „eltűnése" várható. Az ENSZ-statisztika 2008-ra 40 millióra tette a környezeti menekültek számát, 2050-re ez meghaladhatja a 150 milliót. A migráció történeti és mai kérdéskörének szociológiai elemzésére ld. *Lányi András*: Népvándorlás kora (2007/06/12. közölte: info@zoldtoll.hu).

MIT VÁR A TÁRSADALOM A BIRTOKPOLITIKÁTÓL?

A pénzgyarmatosítás adósságcsapdájába szorított magyar társadalom 20 éve olyan lepusztulási lejtőn sodródik, amely a népességet már nemcsak a teljes felbomlásával, hanem a szétesésével, a fizikai megsemmisülésével is fenyegeti. *Föld, víz, élelmiszer* – ezek (világnézeti eltéréstől, politikai kötöttségtől függetlenül) mindenki számára olyan *elemi létfeltételek*, amelyek közhatalmi biztosítása, kikényszerítése érdekében még a roncs- és páriatársadalommá szétrobbantott népesség is képes cselekedni. A birtokpolitika többé nem lehet néhány „szobatudós elméleti agytornája", avagy a „megélhetési politikusok" parlamenti stílusgyakorlata. Tetszik vagy sem, hamarosan a tömegek mondhatnak róla – akár a lázadásukkal – lesújtó véleményt. Ez a mai anarchiát káoszba döntené, a végpusztulást hozná még közelebb. Az írástudók – köztük az agrárkutató – erkölcsi felelőssége, hogy segítsenek ezt megelőzni. Olyan közérdekű, a közjónak elkötelezett *birtokpolitikai stratégia* szakmai kimunkálásával, ami – társadalmi közmegegyezés alapján – alkalmas lehet a *nemzeti földprogram* megalkotására.[14]

Néhány tartalmi támpont, a teljesség igénye nélkül:

a/ A politikai döntéshozó nem folytathatja többé – az elmúlt 20 évben jól bevált – „tőkeügynöki" gyakorlatát, amely – hamisan, a közérdekre hivatkozva – *kizárólag a tőke-háttérhatalom földelsajátítását szolgálta*. E helyett kénytelen „színt vallani", hogy a *D. Korten-i „életpártiság" és „halálpártiság"* szembenállásában melyik oldalra áll: a tőkeuralom társadalmat leigázó magánérdekei helyett hajlandó-e elkötelezetten érvényesíteni állampolgárainak közérdekét.

b/ A politikai döntés, a birtokpolitika pillére leegyszerűsödik egy *alapkérdésre:* a földügyben a politika felvállalja-e a *külföldi tőke földtulajdoni monopóliumának (nemzeti önvédelmi eszköztárral) intézményi kizárását, a nagybirtokrendszer közérdekű lebontását*, földalapunk zömének a hazai gazdák és vállalkozók részére biztosítását, avagy – „természeti törvényként" – elfogadja a tőkeszerveződés és a nagybirtok földmonopóliumát, az agrárnépesség és a társadalom létérdekeit – változatlanul – aláveti a tőke elsajátítási élettere kiterjesztésének.

c/ A birtokpolitika egyfelől a földügyet és a vidékfejlesztést nem szűkítheti le a gazdálkodás, a *mezőgazdaság hatékonyságának* kérdéskörére, hanem – rendszertani szemléletben, a célok, a funkciók és az intézmények összehangolásával – fel kell vállalnia a *föld valamennyi* (előzőekben jelzett) *alapfunkciójának* az egyidejű érvényesítését.[15] Másfelől, a földügy nem rendelhető alá egy gazdálkodási forma, a kis- és a középüzem gazdasági térnyerésének. Ehelyett a *minőségváltás középpontjába a helyi közösségek önfenntartó önszerveződését, életre hívását kell állítani*. Ez a Hangya-típusú szövetkezéssel és az önkormányzatiság új, valóban demokratikus intézményrendjével visszaadhat-

[14] A nemzet fogalmán az állam területén élő népesség etnikai alapú érdek- és sorsközösségét értem, amely létérdekeit állami közhatalommal, intézményi önszerveződéssel képes érvényesíteni. Ehhez képest a nemzetstratégia az a történelmi távú cselekvési program, amelyet a nemzet magvát adó népesség közmegegyezés alapján, közérdekből, céltudatosan, a politika – mint a legitim erőszak monopóliumát megjelenítő társadalmi alrendszer – működtetésével a társadalmi viszonyokban kikényszerít és végrehajt. E fogalmi alapvetés egyértelművé teszi: 2010-ben Magyarországon nemzetről csak az álságos demagógia szólhat, nemzetstratégiát pedig a roncs- és páriatársadalomra szétrobbantott közösség ma nem érvényesíthet. A továbbiakban ezért csak földprogramról és erről is a kanti „Sollen" logikai képletében szólhatok: szakmai-intézményi felismerésről, ennek rendszertani taglalásáról, ami – bizonyítottan – a társadalmi létérdeket, etnikai megmaradásunkat szolgálja, ha annak teljesítését a politikai döntéshozótól a társadalom ki tudja kényszeríteni.

[15] Csak ilyen értelemben osztom *Kapronczai I.* álláspontját a „birtokpolitika komplex megközelítésének igényéről". A fogalmi tisztázás fontos kísérletének tartom – a szerző által hivatkozott AKI kutatásban – az életképes, az eltartóképes és a versenyképes üzem ismérveinek meghatározását.

ja a *faluközösségek* 1945 óta megsemmisített *közfunkcióit*, a települési népesség mai elidegenülését felszámolva, az egymásra utaltság és az együttműködés teremtő erejét, amely a globális tőke uralmát ellensúlyozza.

d/ A birtokpolitika tengelyébe a *nemzetállam közfunkcióit szükséges visszaállítani*. Az értékalapú birtokpolitika *legáltalánosabb célja,* hogy az *állam szabad önrendelkezéssel éljen a területét alkotó földre*, amit állampolgárai közérdekében a földtulajdon és a földhasználat szabályozásával gyakorol, továbbá ugyanígy érvényesíthesse a mezőgazdaság és a víz létfenntartó szerepét. Ehhez kapcsolódó, másik alapcél, hogy az állam maga dönthessen a hazai *mezőgazdaság és élelmiszeripar mindenkori termelési, feldolgozási és értékesítő teljesítőképességének* a hasznosításáról.[16]

A TÚLÉLÉS FÖLDPROGRAMJA

A következőkben egy olyan koncepciót vázolok fel, amely képes végrehajtani a birtokpolitika „rendszerváltását", végleg szakít a tőkeérdeknek alávetett eddigi földpolitikával, ugyanakkor – szakmai meggyőződésem szerint – most és történelmi távon is biztosíthatja a hazai föld állampolgáraink részére való megtartását.

A *birtokrend a földtulajdon, a földhasználat, a földvédelem és a földügyi szakigazgatás célvezérelt rendszerszerveződését és e négy alkotóelem kölcsönhatásos intézményi működtetését* jelenti. Ha az állami közhatalom a közjó érdekében kívánja alakítani és befolyásolni a földviszonyokat, ez a beavatkozás a közcélokat csak úgy szolgálhatja hatékonyan, ha a birtokrendet élő, működő rendszernek tekinti, vagyis annak *mind a négy fenti alkotóelemét alárendeli a – társadalmi közmegegyezést kifejező – közérdeknek*. Az új *célrendszer* az egész birtokrendet átfogja, de a *különös célok* – olykor átfedéssel is – szorosan a négy alkotóelem intézményeihez fűződnek, így ott utalok rájuk. Az egyes jogintézmények *konkrét céljai* közül külön figyelmet érdemelnek a következők

- a szabályozásnak a Magyar Állam területét alkotó földalapot – tulajdoni formájától függetlenül – *nemzeti vagyonként* meg kell őriznie;
- a *mezőgazdasági üzemszabályozásnak* a nagybirtokrendszer lebontásával a földhasználó saját munkáján alapuló kis- és középüzem megszilárdulását, a föld eltartóképességének növelését kell szolgálnia;
- a föld termelői és más célú használatánál *ki kell zárni a közcélokkal ellentétes, nyereségszerző spekulációt,* az ezt érvényesítő birtoklási és földtulajdoni monopólium kialakulását;
- a földtulajdon és a földhasználat megszerzését elsősorban a *helyi települési közösségek tagjainak,* az állandó jelleggel letelepedett, igazoltan mezőgazdasági tevékenységet folytató *gazdák és vállalkozók* részére kell biztosítani.

A *földhasználat* birtokpolitikájának – a földtulajdoni rendezőelvvel összefonódva – a *földalap közérdekű újraosztását* kell szolgálnia, amit a *mezőgazdasági üzemszabályozás* valósíthat meg. Alapvető cél a *népvándorlási hullámok földigényeinek* közérdekű, nemzetvédő kezelése, a *földvédelem* szigorú érvényesítése és az ésszerű földhasználat megteremtésével a *föld élelmiszer-termelő és élelmezésbiztonsági rendeltetésének* – bármely más földhasznosítási célt maga alá rendelő – érvényesítése.

16 Az új korszakban ui. az élelmezésbiztonság nemzetbiztonsági ügy lesz: csak az élelmiszer-önrendelkezés nemzeti szabályozó és intézményi rendje szavatolhatja az alapvető élelmezési termékekből az önellátásunkat és a lakosság élelmezésbiztonságát. Az EP szakértői munkacsoportja már foglalkozik az (egészséges és biztonságos) élelmezéshez fűződő jog, mint alapvető emberi jog kérdéskörével. Társadalmi igény, hogy Alkotmányunk rögzítse ezt az alapjogot és az államnak az élelmezésbiztonságért fennálló, objektív intézményvédelmi felelősségét.

Az intézményrendszer

1. *A földtulajdonnál* az államnak a föld létfenntartó közfunkciói teljesítéséhez *kettős szerepkört* kell vállalnia. Egyrészt erősítenie kell *saját földtulajdonosi* helyzetét, másrészt *közhatalmi beavatkozását* az államterületét alkotó teljes földalapra ki kell terjesztenie akkor is, ha az adott föld másnak a tulajdona.

Az új történelmi helyzetben azt az alapelvet kell érvényesíteni, hogy *„az állam a legjobb földtulajdonos"*. Egyrészt ui. csak az állami földtulajdon képes *ellensúlyozni*, hogy a már megszilárdult földmagántulajdon egyeduralomra jusson, és a földhasználat teljes célrendszerét a tőkehatalom alá rendelje. Ugyancsak az el nem idegeníthető állami földtulajdon túlsúlya szavatolhatja a *népvándorlási földigények* közérdekű kezelését. Gátolhatja, hogy a tőkeerő elsajátítási érdekei a magyarság földszükségleteinek kielégítését háttérbe szorítsák.

Másrészt csak ez a tulajdoni forma *juttathat földbirtokot* (nem tulajdon, hanem tartós földhasználat címén) a *gazdálkodónak feltételekhez (a közfunkciók teljesítéséhez) kötött célvagyonként*. Ez rendkívül fontos előnye a köztulajdonnak a magántulajdonnal szemben: lehetővé teszi, hogy az állami földhasznosítás intézményi hatékonysággal szolgálja az *agrár-, a vidék-, a népesedési és a szociálpolitikát*.

Alkotmányos követelmény, hogy a jogállam a 20 éve folyó földszerzésekből csak azokat ismerje el magántulajdonnak, amelyek érvényes jogcímen alapulnak. Ezért – az erre alkalmas jogi eszköztárral – meg kell akadályoznia, hogy a Földtörvényt 1994. VII. 27. óta kijátszó *zsebszerződések* jogosultjai telekkönyvi földtulajdonhoz jussanak. A termőföldre – az érvényes földmagántulajdon elismerése mellett – célszerű a lehető legnagyobb arányban *kiterjeszteni a köztulajdont,* tehát a Polgári Törvénykönyv szerinti *kizárólagos állami földtulajdont* és az önkormányzatok el nem idegeníthető törzsvagyonát alkotó *önkormányzati földtulajdont* (PTK 4: 20. §). A kialakult földtulajdoni helyzetben ez az egyetlen jogi lehetőség annak biztosítására, hogy a 7,8 millió hektár hazai földalap még erre fordítható 50 százaléka ne váljék a külföldi tőke prédájává, hanem *a föld tulajdoni forgalmának tilalma földkészletünknek legalább a felét megőrizze a jövő nemzedékek számára*.

Az *állami földtulajdon megalapozásához* három forrást célszerű bevonni. Egyrészt *elidegenítési tilalmat* kell bevezetni a *meglévő* állami termőföldalapra, ami közel *1,2 millió ha* (főleg az erdővagyon) köztulajdonban való megőrzését biztosítja. Másrészt a *természetvédelmi területek* (csak a részarány-tulajdonú földekre előírt) 2010-ig kötelező kisajátítását ki lehet terjeszteni a *Natura 2000 hálózatra*, ami csaknem 2 millió ha állami földtulajdont teremt. Ettől eltérő jogi megoldás lehet az – természetvédelmi törvény szerinti – állami elővásárlási jognak a Natura 2000 hálózatra kiterjesztése, ami hosszabb időtávon belül növelné az állami és önkormányzati földtulajdont.

Végül, a *részarány-tulajdonú földekből* – amelyek birtokához tulajdonosaik 20 éve nem juthatnak életfeltételeik megváltozása miatt, pedig már lemondtak a föld személyes műveléséről – az államnak piaci áron fel kell vásárolnia, majd birtokrendezéssel tagosítania kell az e célra felkínált földeket, amelyek szintén az *el nem idegeníthető állami földalapba* kerülnek. Becslések szerint e forrás *1-1,5 millió hektárra* terjedhet. Az összesen *4-4,5 millió ha állami földtulajdon* – a 7,8 millió ha termőföldalapra vetítve – megalapozhatja az állam meghatározó földtulajdonosi súlyát, ezzel pedig a hazai földkészlet döntő hányadának közvagyonként, *közcélokra hasznosítását*. Az állami és az önkormányzati földtulajdonnak ui. egyaránt a helyi közösségek társadalmi, gazdasági, szociá-

lis, kulturális önszerveződését, a falu és a vidék megmaradását kell szolgálnia.

Ez a birtokpolitikai fordulat, az összesen 4-4,5 millió ha köztulajdonú föld közcélú, tartós (25–50 évi) használatba adásával és a használat öröklésével forrást nyithat *a családi gazdálkodásra és fékezheti a népességzuhanást*. Az állam – saját földkészletéből – az üzemlétesítéshez vagy annak bővítéséhez szükséges földet tartós használatba adhatja a gazdálkodás feltételeit vállaló *fiatal gazdáknak és helyi vállalkozóknak*.[17] Az erdővagyont és a természetvédelmi területeket a kizárólagos állami tulajdon ugyan közkincsként megőrzi a társadalomnak, de ez csak csekély mértékben járulhat a *szántóföldi növénytermesztés* földalapjához, ami viszont (a földcserék lehetőségével is számolva) előfeltétele az árutermelő családi gazdálkodás életre hívásának. Ezért döntő, hogy a jog miképp rendezi az *állam törvényes elővásárlási jogát* a részarány-tulajdonra, illetve valamennyi termőföldre.[18] Politikai szándék alapján az állami földalap a részarány-tulajdonú földeket lényegesen meghaladó földmennyiségre is kiterjeszthető.

A saját tulajdoni arányát 3–3,5 millió hektárral növelő állami földtulajdonszerzés, földpiaci vételár alapján, *tetemes költségvetési forrást* igényel, miközben az államnak ma csak teljesíthetetlen adóssága van, és végképp nincsen erre fordítható bevétele. Az *adósságcsapda* közérdekű kezelése azonban ezt az anyagi korlátot is elháríthatja.[19]

2. A *földhasználatban* az állam nem tulajdonosi, hanem *közhatalmi szerepet* tölt be, amely hatósági kényszereszközökön és a végrehajtást biztosító szankciókon alapul. Az eszköztár rendeltetése, hogy *a föld sokcélú felhasználását kivonja a tőkeuralom piaci diktátuma alól, és helyette elsőbbséget adjon a föld létfenntartó közfunkcióinak*. Ezek közül legfontosabb, hogy a föld birtokrendjének szavatolnia kell a *társadalom élelmezésbiztonságát*, a földhasználatban az élelmiszer-termelés elsőbbségét, amely az állam alkotmányos felelőssége. Az államnak – a földspekuláció kizárása és a nem termelői célú földhasználat visszaszorítása mellett – gazdasági-jogi szabályozórendszert kell kialakítania a *földalap használatának közérdekű újraosztásához*. Ennek alapintézménye a *mezőgazdasági üzemszabályozás*.

Ez – a Nyugat- és Észak-Európában jól bevált nemzeti önvédelmi intézmény – a tőke erőfölényének technikai, megengedett korlátozásával a birtokszerkezetben 5-10 éven belül felszámolhatja a nagybirtokrendszer nyomasztó túlsúlyát, elérheti a kis- és a középüzem meghatározó arányának jövőbeli kialakítását. Az intézmény

[17] Ezen felül gépi eszközöket, felszerelést és kedvezményes hitelt, vissza nem térítendő céltámogatást nyújthat, az agrárüzem eredményes működtetésének feltételeivel. A juttatás személyi feltételei közt kikötheti, hogy a támogatott család két-három gyermek világrahozatalát és felnevelését is vállalja. A föld tartós (pl. 50 évi) használatba adása és annak öröklése termelői-beruházói biztonságot szavatol birtokosának anélkül, hogy az kikerülne az állam tulajdonából, illetve az állam elvesztené az üzemvitel és a földhasználat fölötti hatósági ellenőrzését, a közfunkciók teljesítésének számonkérését. Hasonlóan a szociális helyzete miatt erre rászoruló és a föld művelésére alkalmas vidéki népességnek – etnikai megkülönböztetés nélkül – az állam és a települési önkormányzat időszakos földhasználatot biztosíthat, ami az önellátásukat kiegészítheti és/vagy a helyi piacok áruellátását szolgálhatja.

[18] A Földtörvény 10. § szerinti törvényes elővásárlási jogosultak sorrendjét az állam javára úgy kell megváltoztatni, hogy az (1) bekezdés a/ pontjában a Magyar Államot kell az elővásárlás elsődleges jogosultjává tenni. E jogkör tárgyi hatálya kétféle lehet: szűkebb és tágabb. Előírható, hogy az állami elővásárlási jog csak a részarány-tulajdonú föld eladásánál áll fenn. Indokolt lehet azonban olyan rendezés is, amely általános hatályt ad az állami elővásárlásnak, vagyis bármely tulajdoni típusú és rendeltetésű termőföldre kiterjeszti. Ez radikális eszköz lenne a nagybirtokrendszer lebontásához, mert a nagyüzemi cégtulajdonos – mint haszonbérlő – városmányi jogát kiiktatná: helyette a földtulajdont az állam szerezné meg.

[19] Magyarországnak a túléléshez – a földügytől akár függetlenül is – meg kell szabadulnia az adósságcsapdától. Ehhez a hitelügyletek felülvizsgálata (újratárgyalása) során alapelvként kell érvényesíteni: a Magyar Állam semmilyen jogcímen újabb hitelt nem vesz fel, a fennálló és esedékes adósságállománya pedig megfelelő arányban elengedésre, illetve átütemezésre kerül oly módon, hogy – meghatározott ideig, több éven át – felfüggeszti az adósságtörlesztést. Az így felszabaduló források – egyebek közt – olyan közcélokra is megnyithatják az állami költségvetést, mint az állami földtulajdon megalapozása.

lényegéhez tartozik, hogy bármely gazdálkodó, akár földtulajdonos, akár földhasználó, *csak egy üzemet tarthat fenn, amelynek a legkisebb és a legnagyobb méretét, közérdekből, a jog korlátozza*. Emellett *kötelező alanyi és tárgyi feltételeket* ír elő az üzem működtetésére, amelyeket a földet nem személyesen művelő külföldi tőkebefektető nem teljesíthet. *Jogi személynél* a cég természetes személy tagjai kötelesek eleget tenni az üzemlétesítés és működtetés követelményeinek. Az intézmény hazai bevezetésének azonban csak úgy lehet értelme, ha az agrárüzemek jogállásáról megalkotásra kerülő törvény hatálya a *teljes hazai földalapra, valamennyi árutermelő gazdaságra kiterjed*, és a jog csak annak a regisztrált üzemnek biztosít (uniós és nemzeti kiegészítő) *agrártámogatást,* amely teljesíti a törvény követelményeit.[20]

A mezőgazdasági üzemszabályozás *legfőbb eszköze lehet a hazai földalap közérdekű újraosztásának* azzal, hogy 5-10 éven belül átalakulásra kényszerítheti a nagyüzemeket, teret ad a hazai gazdák kis- és középüzemeinek, kizárja a nem termelői célú földspekulációt, visszaadja a föld eltartóképességét, növeli a mezőgazdasági foglalkoztatást, erősíti élelmezésbiztonságunkat és javítja a vidéki népesség életminőségét.

3. A birtokrend másik két eleme a *földvédelem* és a *földügyi szakigazgatás*. Ezek szorosan összefonódnak, így az értékalapú földpolitikát szolgáló lényegi szerepük röviden is vázolható.

A termőföldkészlet megőrzése és élelmiszer-termelő képességének fenntartása a jövő elemi létfeltétele. Az új földvédelmi stratégiának ezért *meg kell tiltania a termőföld művelésből való végleges kivonását,* amelyre csak szűk kivételként – akár a kisajátítási törvényhez hasonló, taxációval lefedett esetkörben –, kizárólag közérdekből kerülhet sor.[21] A *földvédelmi járulék és a bírságolás mértékét* úgy kell meghatározni, hogy – az engedélyezhető, illetve a szankcionált földkivonásnál egyaránt – hatékony visszatartó eszköz legyen a termőföld más célú felhasználásával szemben. A termőföld kül- és belterületi fekvéséről (az övezeti átsorolásról), az ideiglenes vagy végleges más célú hasznosításáról (a művelésből kivonásról) való *közhatalmi döntéseket el kell vonni mind a települési önkormányzatok, mind az ingatlanügyi hatóságok (a földhivatalok) hatásköréből, és a közigazgatási hatósági rendelkezést e tárgyban egy központi államigazgatási szervre, a Nemzeti Birtokpolitikai Központra kell telepíteni.*

Mivel az *állami földtulajdonra* – akár az Alkotmány kiegészítésével – elidegenítési tilalmat kell bevezetni, az állami földtulajdonról és földhasználatról való döntési hatáskört, továbbá a Nemzeti Földalap gazdálkodását és szervezetét *ki kell emelni az állami vagyonról szóló 2007: CVI. törvény hatálya és működési rendje alól.*

Az NFA megszűntetésével egyidejűleg – országos hatáskörű, központi államigazgatási szervként – létre kell hozni a Nemzeti Birtokpolitikai Központot (NBK).[22]

---

[20] Ezek az együttes feltételek döntő elhatároló ismérvek az üzemszabályozás „neoliberális magyar módszerének" elképzeléseitől, amelyek épp az intézmény alaprendeltetését, a nagybirtok visszaszorítását megtagadják. Így pl. az MSZP agrárminisztere maga is felveti az üzemlétesítés szakképzettséghez és a fenntartó helyben lakáshoz kötését anélkül, hogy elfogadná a tőkeerő egyetlen üzemre korlátozását és az üzemméret kötelező, törvényi szűkítését.

[21] A mai magánérdekek – pl. „zöldmezős beruházás", ipari park, gyárépítés, lakópark, szórakoztató központ stb. – semmilyen „jogi trükkel" nem sorolhatók a közérdekű földkivonás körébe.

[22] E szerv feladata – alapvetően – két közfunkció ellátása. Egyrészt az állami földkészlet-gazdálkodást és földhasznosítást kell irányítania, ami – a családi gazdálkodást megalapozó, tartós földhasználat juttatásával és a különböző típusú földbérleti szerződésekkel, közcélú földprogramokkal – egyszerre szolgálja a népesedési és a szociálpolitikát. Másrészt ez a szerv lehet a földvédelem központi hatósága. Az utóbbi maga is összetett hatáskört és szervezeti felépítést jelent: egyetlen szerv központi irányítása alatt kell biztosítani a földvédelem érvényesítését, az általános birtokrendezés, a tagosítások és a földcserék tervezését, előkészítését, a földszükségleteik kielégítését, továbbá a korszerű föld- (illetve ingatlan-) nyilvántartást.
A fenti szervezeti modell nem választja szét a termőföldek és az ingatlanok hatósági nyilvántartását, amit – a hatáskör főszabályaként – változatlanul a földhivatalok (mint ingatlanügyi hatóságok) végeznének. Ugyanakkor azokat a telekkönyvi ügyeket, amelyek elbírálása az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzéssel (törléssel) jár – a tulajdonvédelem alkotmányos szavatolása végett –, a külön jogszabállyal meghatározott bírósági hatáskörbe kell utalni.

4. A külföldi és a jogi személy földtulajdon-szerzési tilalmának – a brüsszeli moratórium*nak* – 2011-től *további 3 évvel való meghosszabbítására aligha van esélyünk*. A csatlakozási szerződés 24. cikke ui. a *Tanács egyhangú döntéséhez* köti a védzáradéki eljárásban a moratórium további 3 évvel való meghosszabbítását, azaz a 27 tagállam agrárminisztereinek már egyetlen vétója is elvetheti a magyar kérelmet. A sikert itt csak valóságos agrárdiplomáciai bűvészmutatvány érhetné el, ami leszereli a nemzetközi tőke ellenérdekeit.[23]

Ha netán a magyar kormány eléri az Európai Bizottságnál, hogy az a Tanácsnak javasolja kérelmünk teljesítését, ennek semmilyen jogi kötőereje nincs, mert a *Tanács önállóan, saját mérlegelésével dönt*, az egyetlen ellenszavazat pedig a kérelem elutasítását jelenti. Hamis önáltatás tehát, ha bárki az újabb 3 év „kegyelmi időtől" várja a földügy megoldását. A moratórium sikerét vagy kudarcát nem lehet majd számon kérni az új kormánytól. Az viszont az új kabinet másra nem hárítható felelőssége lesz, hogy – a rövid egy éven belül, tehát 2011. V. 1-ig – megtesz-e mindent a *nemzeti földprogram „feles törvényeinek" a megalkotására,* amelyek úgy szolgálhatják a föld és a víz – mint természeti őselemek – nemzeti megtartását, hogy *intézményrendszerük összhangban áll a közösségi és a hazai joggal*. Miért kell ezt hangsúlyozni? Mindenkinek tudnia kell, hogy nincsen semmilyen alkotmányos gátja a földtörvény, a földvédelmi törvény és az üzemszabályozási törvény közérdekű megalkotásának, amely fordulatot teremthet az értékalapú birtokpolitikához. Ugyanakkor – meggyőződésem szerint – a korszakváltás új történelmi helyzetében ez az *egyedüli esély* arra, hogy a közjónak elkötelezett közhatalom a földet – mint természeti őselemet – kivonja a tőkeuralom diktátuma alól, és annak elsajátítását a magyar állampolgárok számára biztosítsa.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) Easton, G. (1953): The Political System. An Inquiry into the State of Political Science. New York, Knopf – (2) Ihrig K. (1941): Agrárgazdaságtan. Gergely Kiadó, Budapest – (3) Kádár I. (2008): Vélemény a mezőgazdasági kutatások támogatásáról. Kézirat. MTA Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet, Budapest – (4) Kapronczai I. (2010): A földbirtok-politika választ igénylő kérdései. Gazdálkodás LIV. évf. 2. sz. 191-201. pp. – (5) Montgomery, D. R. (2007): Dirt. The erosion of civilisations. Univ. of California Press. Berkeley, Los Angeles, London. 285 p. – (6) Tanka E. (2007): A magyar agrárjog átalakulása 1985/1990–2005. In: A magyar jogrendszer átalakulása 1985/1990–2005. II. k. Gondolat – ELTE ÁJK, Budpest, 717-739. pp. – (7) Tanka E. (2008): Az EU közös birtokpolitikája ma és a jövő évtizedben. In: Van megoldás, Földtörvény. Barankovics I. Alapítvány Kiadó, Budapest, 127-416. pp. – (8) Tanka E. (2008): Az értékalapú földpolitika intézményi érvényesítése. In: Magyar nemzetstratégia. Püski, 2008. karácsony, 392-433. pp. – (9) Tanka E. (2008): A mezőgazdasági üzemszabályozás jogi megalapozása. In: A mezőgazdasági üzem öröklése. Jogi szakértői tanulmány, Barankovics műhely, Budapest, 2008. VI. 30. 40-60. pp. – (10) Weber, M. (1987): Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 1. Szociológiai kategóriatan. KJK, Budapest

[23] Csak egy adalék: az osztrák agrárkamara közel 70 ezer hektár magyar termőföldre tartja nyilván burgenlandi gazdák zsebszerződésre alapított, tehát jogellenes tulajdoni igényét, amit a moratórium lejártával érvényesíteni akarnak. Ausztria ezért aligha támogathatja mentességünk meghosszabbítását.